

ORIENTAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

journal homepage:
<https://www.supportscience.uz/index.php/ojss>

THE ROLE AND TASKS OF THE IMITATION STAGE IN THE CREATIVE DEVELOPMENT OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS

D. N. Rakhmonova

senior lecturer

Termiz State University

Termiz, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: imitation, articulation, primary grade music literacy, types of activities in music, music culture.

Received: 18.04.24

Accepted: 20.04.24

Published: 22.04.24

Abstract: Directly applying activities in the teaching of music literacy of elementary school students and highlighting the lessons on the basis of the activities presented in this research work, focusing on Imitation, which is one of the stages in creative development, and its meaning and tasks have been advanced.

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING KREATIV RIVOJLANISHIDA IMITATSIYA BOSQICHINING O'RNI VA VAZIFALARI

D. N. Raxmonova

katta o'qituvchi

Termiz davlat universiteti

Termiz, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: imitatsiya, artikulyatsiya, boshlang'ich sinf musiqa savodi, musiqada faoliyat turlari, musiqa madaniyati.

Annotatsiya: Ushbu tadqiqot ishida keltirilgan boshlang'ich sinf o'quvchilarining musiqa savodxonligini o'qitishda faoliyat turlarini bevosita qo'llash hamda faoliyat turlari asosida dars mashg'ulotlarini yoritib berishda ijodiy rivojlanishdagi bosqichlardan biri bo'lgan Imitatsiyaga alohida to'xtalib, uning ma'no mazmuni hamda vazifalari ilgari surilgan.

РОЛЬ И ЗАДАЧИ ЭТАПА ПОДРАЖАНИЯ В ТВОРЧЕСКОМ РАЗВИТИИ УЧАЩИХСЯ МЛАДШИХ КЛАССОВ.

Д. Н. Рахмонова

старший преподаватель

Термезский государственный университет

Термез, Узбекистан

О СТАТЬЕ

<p>Ключевые слова: подражание, артикуляция, начальная грамота, виды музыкальной культуры.</p>	<p>Аннотация: Непосредственно применяя деятельность в обучении музыкальной грамотности учащихся младших классов и выделяя уроки на основе представленной в данной исследовательской работе деятельности, уделяя особое внимание подражанию, которое является одним из этапов творческого развития, а также его смыслу и задачам. передовой.</p>
--	--

KIRISH

Imitatsiya - (lotincha soʻzdan olingan boʻlib, -“Imitation” taqlid, maʼnosini bildiradi) Shaxsni rivojlantirishdagi murakkab jarayonni muhim bosqichlaridan hisoblanadi. B.X.Hodjaev “Umumiy pedagogika” pedagogika taʼlim sohasi bakalavriat taʼlim yoʻnalishlari uchun yozilgan darslikning VII bob “Pedagogik texnika” mavzusida ham pedagogik texnikaning namoyon boʻlish xususiyatlarini ochib berishda tabassum turli hissiyotlarni anglatganligi uchun ularning baʼzi turlarini hisobga olish maqsadga muvofiq:

- 1) ortiqcha koʻp jilmayish – qoʻllab quvvatlanishga ehtiyoj;
- 2) qiyshiq kulish – nazorat qilinayotgan asabiylik;
- 3) koʻtarilgan qoshlar va tabassum - boʻysunishga tayyorlik;
- 4) pastga tushirilgan qoshlar va tabassum – oʻzini katta olish;
- 5) tabassum bilan bir paytda pastki qovoqlarning koʻtarilmasligi – samimiyatsizlik;
- 6) tabassum bilan bir paytda koʻzlarning olayishi – qoʻrqitish.

“ - turli hislar kechirayotganda yuz mimikasini bilish faqatgina boshqalarni tushunishdagina emas, balki oʻz *imitatsiya* mahoratini oʻstirish uchun ham zarurdir deb keltirib oʻtilgan. Musiqa madaniyati fanidam musiqa cholgʻu asbobida joʻr boʻlish faoliyatida (cholgʻu asbobida kuy ijro qilish mobaynida, kuyga joʻr boʻlish vaqtida cholgʻu asbobi ohangiga mos yuz, gavda harakatlarini bajarish), kuy va qoʻshiqlarga xos hamda mos harakatlarni bajarishda yuz ifodasiga eʼtibor qaratish (qoʻshiq va kuyning mavzusiga hamda raqs harakatlariga mos yuz ifodasi), musiqa savodxonligida keltirilgan notalarning joylashuvini oʻrganish hamda kuylashda diksiya, artikulyatsiya apparatini ishlatgandaham yuz mimikasi bilan bogʻliq jarayanlar sodir boʻlishi imitatsiyada ijodiy vazifasiga kirib ketadi.

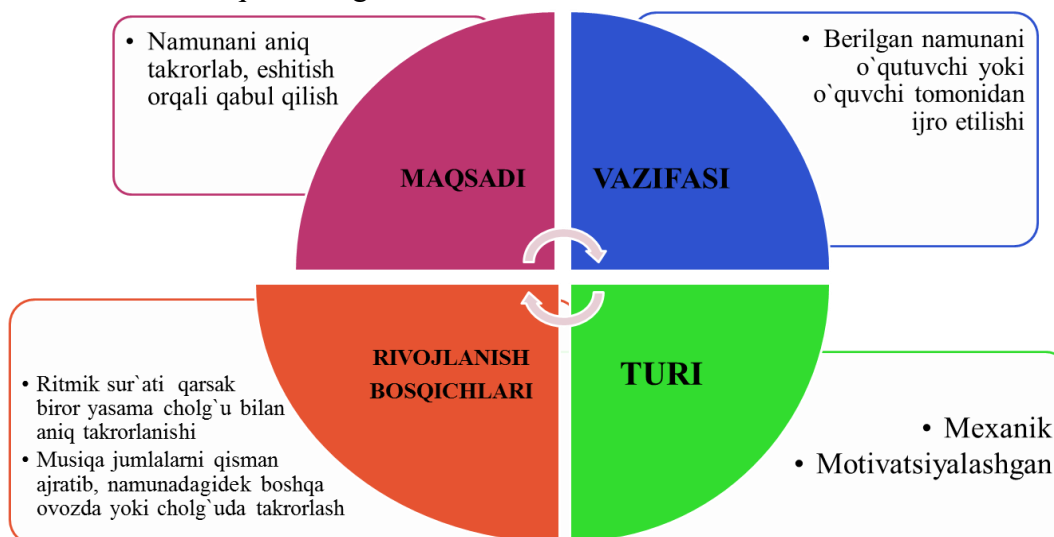
ASOSIY QISM

Musiqa madaniyati darslarida imitatsiya koʻproq ashula va qoʻshiq kuylash davrida, unli hamda undosh tovushlarni xosil qilish vaqtida artikulyatsiya – talaffuzni yoʻlga qoʻyish bilan bogʻliq jarayon xisoblanadi. Artikulyatsiya (lotincha - articulo) – boʻlinish degan maʼnoni

bildiradi. Muayyan tovushni hosil qilishda nutq mushaklarining harakati, holati, ishtiroki shuningdek musiqa asarni sozda yoki ovoz bilan ijro etish usuli xisoblanadi. Bolalar jamoa bo‘lib qo‘shiq ijro etish davrida Ma‘lum mashqlar artikulyatsiyani faollashtiradi. Aytish joizki qo‘shiq kuylaganda artikulyatsiyani xaddan ziyod aktivlashtirish ham yaxshi faoliyat emas. Qo‘shiq aytish jarayonida artikulyatsiya e‘tibor qaratish o‘qituvchi hamda o‘quvchi zimmasiga mas‘uliyat yuklaydi. Sababi pastki jag‘ni faollikka keltirish uchun qo‘shiqlarda hamda ovoz sozlash mashqlarida uchraydigan “na” , “ma” , “ka” , “da” , “re” , “fa” , “lya” kabi bo‘g‘inlardan foydalanib ovoz sozlash mashqlarini va shu bilan birga mimikani yo‘lga qo‘yish mumkin.

Maqsadi - namunani aniq takrorlab, eshitish orqali qabul qilish deb belgilangan. Jamoa bo‘lib kuylashda yoki yakka tartibda kuylash davrida o‘quvchilari o‘rganayotgan musiqa kuyini xarakteriga ko‘ra farqlaydilar. Unga ko‘ra jo‘shqin, sokin, mungli, tantanavor va.h.k lar bo‘lishi mumkin. Natijada, o‘quvchilari tinglangan musiqa asariga xissey munosabat bildiradilar bu bilan birga parallel qo‘shiq tinglash hamda aytish qoidalariga amal qilishni va ifodali kuylashni, tovushqatorni (diksiya, nafas, mashqlar) yuqoriga va pastga to‘g‘ri kuylashlari takomillashadi. Ushbu ijodiy yondashuvlar faoliyat turlari xor bo‘lib kuylash, musiqa kuylash, musiqaga xos ritmik harakatlar, cholg‘u ijrochiligida jo‘r bo‘lish bilan bog‘liq. Ushbu faoliyat turlarini rivojlantirishda esa musiqa savodi faoliya turi fundamental faoliyat turi bo‘lib xizmat qiladi.

Vazifasi - berilgan namunani o‘qituvchi yoki o‘quvchi tomonidan ijro etilishi deb belgilangan. O‘quvchilari musiqa savodxonligiga tayangan holda cholg‘u asbobiga jo‘r bo‘lish faoliyatini olib boradi. Musiqiy namunani ijro etishda musiqa savodxonligidan yettita notani nota yo‘lida joylashuvini bilishi va yozib amalda ijro etib ko‘rsata olishi muhim xisoblanadi. Bundan tashqari skripka (sol) kalitini nota yo‘lidagi joylashuvini yozishi, tovushlarni ifodalashda nota yo‘lidan foydalana olishi, cholg‘ularni tuzilishi va ovoz tembriga ko‘ra bir biridan farqlashi maqsad qilib olingan. Ijroni o‘rganish davomida kuyga ritmik jo‘r bo‘la oladi hamda kuy ritmini charak va bolalar shovqinli cholg‘ularda ifoda eta oladi.

1-rasm. Imitatsiyaning maqsad, vazifasini, turi hamda rivojlanish bosqichlarini musiqa savodxonligi faoliyati bilan bog'liqligi

Rivojlanish bosqichlari - ritmik sur'ati qarsak yoki biror yasama cholg'u bilan, aniq takrorlanishi, musiqa jummalarni qisman, ajratib, namunadagidek boshqa ovozda yoki cholg'uda takrorlash deb belgilab olingan. Ritm - bu ma'lum bir kuy musiqiy tovushlarning uzun qisqa bo'lib almashinib turishidir. Har qanday kuy yoki qo'shiq ohangini o'z ritmi bor. Boshlang'ich sinflarda musiqa metrorikmikasini rivojlantirishda cholg'u ijrochiligida jo'r bo'lish faoliyatiga tayangan xolda cholg'u asbobiga jo'r bo'lish, raqs va ritmik xarakterlar orqali ifodalash, balki musiqa cholg'ularida ijro bilan, "ovozli ishora"- chapaklar, oyoqlarga sharillatish, deppinish, barmoqlarda chertish, til bilan (diksiya) ovoz chiqarib v.x.z. larda jo'r bo'lishlar orqali amalga oshiriladi. Bu kreativ jarayonlarda asosan kuychang va kuychang bo'lmagan (shovqinli) cholg'ular qo'llaniladi.

Kuychang cholg'ular: metallofon, ksilofon xisoblanadi.

Kuychang bo'lmagan (shovqinli) cholg'ular: doyrachalar, oddiy yog'och qoshiqlar, shiqildoqlar, barabanchalar, uchburchak, markaslar, rumbalar, taxta qarsa, quticha, safoyl hisoblanadi.

Musiqa cholg'usida jo'r bo'lish faoliyat turi eng qiziqarli faoliyat turlaridan sanalib, bolalar cholg'ularida ijro etish jarayoni har bir o'quvchini dars mobaynida qiziqtiradi. Bolalar cholg'ulari birinchi navbatda o'quvchilarida ijrochilik elementlari orqali ijodkorlik, musiqiy o'quv qobiliyatlarini rivojlantiradi. Bu o'z navbatida musiqa savodxonligi faoliyati bilan aloqador xisoblanib, 2/4, 3/4 o'lchovlarini, dinamik belgilarni bilish orqali marsh musiqalariga qadam tashlashni, yugurish, raqs elementlarini bajarishni, tengqurlari bilan mustaqil o'yinlar o'tkazishni, musiqaning xarakteriga mos, turli qo'l va tana xarakterlari bilan mazmuni ifodalash bilimiga ega bo'ladi. Musiqa madaniyati darslarida o'quvlar cholg'u asboblardan foydalanishi ijobiy natijalar berish bilan birga, o'quvchilarining darsga intiluvchanligini, qiziqishi va musiqiy uquvini o'stiradi.

uri – mexanik, motivatsiyalashgan deb belgilangan bo'lib, har bir o'quvchining qiziqishlari, iqtidori o'qituvchi tomonidan inobatga olingan holda musiqa cholg'usi tanlab olinadi va ijod qilishga yetaklanadi. Tanlagan kuychan va kuychan bo'lmagan cholg'u asboblardan kichik va katta guruhlarda badiiy tus oluvchi yengil, tushunarli hamda tez esda saqlanib qoladigan kuylarda mashqlarni olib borish nazarda tutilgan bo'ladi. Bunday jarayon o'z navbatida o'rganayotgan kuy – qo'shiqdan ta'limga nisbatan ijobiy motivatsiyalarni kunning mazmuni hamda qo'shiq matnidan o'rganadilar hamda hayot faoliyatida qo'llaydilar.

XULOSA

Xulosa o'rnida shuni aytish kerakki faoliyat turlari bilan bog'liq bo'lgan rivojlanish bosqichlarining ikkinchisi bo'lgan Imitatsiya - boshlang'ich sinfda o'rgatiladigan ritmika va kuychan hamda kuychan bo'magan cholg'u asboblarini o'rganishga, qo'shiq kuylarda jo'r bo'lish nazariyasini olg'a surish orqali so'zlardan vatanga, oilaga, fanga bag'ishlab kuylangan qo'shiq – kuylar, ashulalarning mazmuni tushunish, xis qilish orqali mativatsiya va o'rganishda o'qituvchi tomonidan to'g'ri belgilangan mehanik yondoshuv nuqtay nazaridan bilimlarni olishga qaratilgan bo'ladi. Bu ijodiy yondoshuvda ham faoliyat turlari aniq begilab berilgan. Faoliyat turi bevosita musiqiy savodxonlik bilan (musiqa o'lchamlarini bilish, dinamik belgilarni farqlash, kuychan cholg'u asboblarini qaysi notaga sozlanishini v.h.k) ni bilish orqali amalga oshiriladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. B.X.Xodjayev "Umumiy pedagogika" Darslik. – T.: «Sano-standart» nashriyoti, 2017-yil.
2. G.M Sharipova, G.T.Tojiyeva "Musiqqa metodikasi" Toshkent 2021-yil
3. O'zbekiston Respublikasi xalq ta'limining "Milliy o'quv dasturi". "Musiqqa" fanining milliy o'quv dasturi.
4. D.N.Raxmonova "Boshlang'ich sinf o'quvchilarining musiqa savodxonligi" nomli o'quv qo'llanma. Toshkent 2020-yil "Innovatsiya-Ziyo"
5. D.N.Raxmonova "Elektron magnitli musiqiy doska yordamida o'quvchilarning musiqa fanidan bilim darajasini oshirish" nomli uslubiy qo'llanma. Toshkent 2020-yil "Innovatsiya-Ziyo"